

Կիլիկեան մոխիրներուն եւ տակաւին ուրիշներ, զորս յիշել չեմ կրնար եւ որոնց մէջ տեղ տեղ պզտիկ հոռետորական աւիւն մը կը դեգերի:

Ըսի թէ, տիկնայք եւ տեարք, բանաստեղծը կարճ հանգիստի մը կը կարօտի զատուելու համար *Յեղին սիրտը*էն: Օսմ. ազատութիւնը կը բերէ այդ դադարը. պահ մը սիրտերը միամիտ պատրանքը կ'ունենան բռնական օրերու անդարձ կորուստին, բանաստեղծը ինքզինքը ազատ կը զգայ, որովհետեւ կը կարծէ նաեւ ազատ իր ցեղը ու ահա *Հեթանոս երգերը* կ'երեւան:

Գեղեցկութեան պաշտամունքը բնատոհմիկ եւ օտար աստուածներու եւ ուիիններու մէջ կ'երգուի հոն, կ'երգուի տարփական սէրը, կ'երգուի ճարտարական կեդրոններու եւ մեր հէգ գաւառիկ աշխատաւորին ցաւը կ'երգուի անկեպալին ու զրկուածին ցաւը, ու յուսահատութիւնն ալ կը յառնէ իր սեւագէտ գլուխը...

Հնութեան վերբերումը հոս այլեւս ազգային զգացման մաս չի կազմեր հապա տարփական զգացումի մը՝ որ անոր էութիւնը կը կազմէ յաճախ: Հեթանոս դարերուն մէջ իգական ձեւը պաշտուեցավ, գինին ոգեւորեց ձեւին գեղեցկութիւնը: Վարուժան անդրադառնալով անոնց մէջ՝ այդպէս կ'ընէ ու վանկի, բառի, ձայնի, հետեւաբար պատկերի միջոցաւ կը ցայտեցնէ այն բոլորը՝ ինչ որ երանգի, դիրքի եւ շարժումի յաիտենացած ձեւերու միջոցաւ կտաններու վրայ անմահացուցին Ռիւպէնս եւ Ժօռտայէնս: Ոմանք տոփական եւ խիստ իրապաշտ կը գտնեն զինք այդ նկարումներուն մէջ. Շիրվանզադէ՝ *Ո՛վ Լալազէի* հեղինակը մի ոմն Վարուժան կը կոչէ եւ կը հայեոյէ քերթողին²². Ես այդքան բարոյախօս պիտի չըլլամ, իրաւ է որ կրնար Վարուժան *Ո՛, Տայիթան* կամ ուրիշ մը զեղջել իր գիրքէն, բայց ըսէք՝ ինդրեմ ո՛վ պիտի ժպրիէր կշտամբել հեղինակը՝ երբ ան բառի, այսինքն ձայնի միջոցաւ ուզեր է արտայայտել այն բոլորը՝ որոնք գոյնի եւ մարմարից ձեւին տակ եւրոպեան մուսէնները կը լեցնեն:

Եւ յետոյ Վարուժան այնքան խորապէս կը մտնէ նիւթերուն եւ զգացման մէջ որ ամէնէն մերկ ձեւերը կը սրբանան